

ULU ÂRIF ÇELEBİ

Konya'nın büyük velîlerinden. Mevlânâ Celâleddîn Muhammed Rûmî'nin torunu, SultanVeled'in oğludur. İsmi, Celâleddîn Emîr Ârif olup, 1271 (H.670) senesinde doğdu. 1319 (H.719) senesinde Konya'da vefât etti. Kabri oradadır. Küçük yaşta dedesi Mevlânâ hazretlerinin teveccühlerine kavuştu. Babası Sultan Veled'den zâhirî ve bâtînî ilimleri öğrendi. Babasının vefâtından sonra onun halîfesi, vekîli oldu.

Ârif Çelebi dünyâyâ gelince, dedesi Mevlânâ çok sevindi. Fakirlere sadakalar dağıttı, akîka kurbanları kesti, ziyâfetler verdi. Üç gün çok neşeli sohbetler yaptı. Böylece, Konya'da bir bayram havası yaşandı. Mevlânâ torununun doğumunun yedinci günü onu kucağına alıp, oğlu SultanVeled'e; "Oğlum! Bu torunumun ismi, Celâleddîn Emîr Ârif olsun. Celâleddîn diye hitâb etmez, Emîr Ârif diye çağırırsınız. Çünkü babam Sultân-ül-ulemâ, bana ismim Muhammed olduğu hâlde, Celâleddîn diye hitâb ederdi. Bu yavruda, yedi evliyânın nûrunu görüyorum. Bunlar; Sultân-ül-ulemâ, Seyyid Burhâneddîn, Şems-i Tebrîzî, Selâhaddîn Konevî, Hüsâmeddîn Çelebi, dedesi ve babasıdır. Bu sebeple, onun kadrini, kıymetini bilerek iyi yetiştirin." buyurdu.

Ârif Çelebi, yaşına girmeden, öyle gösterişli, öyle güzeldi ki, görenler hayran kalır, bakmağa doyamazlardı. Hattâ ona ikinci Yûsuf derlerdi.

Sultân Veled anlattı: "Oğlum Ârif Çelebi, küçük iken boynundan rahatsızlandı. Öyle ızdırab çekiyordu ki, biz ölecek sandık. Tabîbler tedâvisinde âciz kaldılar. Ârif, hastalığın güçlüğünden hiç süt emmedi, su içemedi. Artık hayâtından endişeye düştük. Onun çektiği ızdıraptan gözümüze uyku girmiyordu. Nihâyet onu, babamın huzûruna götürüp; "Muhterem efendim! Bundan artık ümîdimiz kesildi. Herhâlde vefât etmek üzeredir." diyerek üzüntümü bildirdim. Bu sözlerimi sükûnetle dinleyen pederim Mevlânâ hazretleri; "Evlâdım Sultan Veled! Öyle şeyler söyleyip perişân olmayınız. Üzülmeyiniz. Zîrâ oğlumuz Celâleddîn Ârif, hemen gitmek üzere gelmedi. Onun, benim size bir yâdigârım olarak dünyâda uzun yıllar kalacağını, insanların hidâyete, doğru yola kavuşmasına vesîle olacağını ümîd ediyorum." diyerek, Ârif Çelebi'yi kucağına aldı. Hastalığa sebep olan yerin üzerine enine ve boyuna yedişer çizgi çizdi ve; "Aklı olana bu işâret yetişir." yazısını yazdı. Bir ânda çocuk gözlerini açtı. Hemen annesine götürdüm, süt emzirdi. Kısa zamanda hastalıktan kurtuldu. Bu, babamın kerâmetinden başka bir şey değildi."

Babası SultanVeled anlattı: "Oğlum Ârif, babamın yanında ağladığı zaman, babam onu kucağına alır, mübârek parmağını ağzına uzatırdı. Çocuk iştah ile babamın parmağını emerdi. Bâzan öyle kuvvetli çekerdi ki, parmağı koparacak sanırdık. Bu şekilde babamı üzüyor düşüncesiyle, bir daha böyle yaparsa çekip alayım, diye içimden geçirmiştim. Yine parmağını hızla çektiği bir gün, babam, benim dikkatle baktığımı görünce, düşündüklerimi anlayarak; "Ey Veled! Ârif benim de oğlum değil midir?" deyince, ben de; "Siz, bizim sultânımızsınız. Bizler ise, sizin köleniziz." dedim. Bu sözüm üzerine; "Bizi seven köle de, talebe de, hep oğlumuzdur." buyurarak, merhametinin ne kadar çok ve herkes için geçerli olduğuna işâret buyurdular."

Ârif Çelebi'yi bâzan Mevlânâ yanına getirterek, ona teveccüh ederdi. Altı aylık olduğunda ona;

"Allah de, yâ Celâleddîn!" diye söyler, o da herkesin kolaylıkla anlayacağı bir şekilde üç defâ; "Allah, Allah, Allah!" derdi. Bu sözleri büyük bir zevk ile dinleyen Mevlânâ hazretleri, onun ileride büyük bir velî olacağını söylerdi.

Ârif Çelebi'nin vâlidesi Fâtıma hâtun anlattı: "Kayınpederimin vefâtından sonra, onun ayrılık acısının şiddetinden, üç gün üç gece, Ârif'ime süt vermek aklıma gelmedi. O dahî hiç ağlamadan bekleyip, açlığını hatırlatacak bir harekette bulunmadı. Fakat, üç gündür hiç yemeyip içmediği için, iyice zayıflamıştı. O gece bir mikdâr uyumuştum. Rüyâmda Mevlânâ hazretlerini gördüm. Buyurdu ki: "Ey Fâtıma! Benim ayrılığım sebebiyle üzülmüyorsanız, üzülmeyiniz. Zîrâ, bende bulunan bütün kemâlâtı ve feyzleri, oğlum Ârif'e aktardım. Beni arayan Ârif'imde bulur. Şâyet sen de beni istersen, Ârif'de bulursun ve nûrumu onda müşâhede edersin. Onun yetişmesiyle alâkalı her şeyi, mânevî olarak üzerime aldım." Bu rüyânın tesiriyle hemen uyandım. Ârif Çelebi'yi üç gündür hiç doyumadığım aklıma geldi. Artık göğsümden sütler akıyordu. Emîr Ârif'in yüzünü açtığımda, bana doğru tebessüm ettiğini gördüm. Kucağıma alıp doyururken, cemâli dikkatimi çekti. O güzel yüzünde Mevlânâ'nın mübârek nûrunu gördüm. Öyle heyecanlandım ki, bakmaya tâkat getiremedim. Elimde olmayarak bağırışım. Bağırışımı, bana sonradan efendim haber verdi."

Fâtıma Hâtun, Ârif Çelebi'ye çok hürmet, izzet ve ikrâmda bulunurdu. Her zaman onun hâtırını hoş tutardı. Bir gün misâfir hanımların yanında çocuğuna aynı hürmeti gösterince, onlar; "Ey Fâtıma! İnsan hiç evlâdına bu kadar hürmet eder mi? Nitekim Ârif daha çocuktur." dediler. Bu sözlerle karşı Fâtıma Hâtun; "Bizim bu tâzim ve hürmetimiz, Ârif için az bile. Onu bize Mevlânâ hazretleri emânet etti ve Ârif'e hürmet ve isteklerine riâyet etmemizi, son derece ikrâmlarda bulunmamızı emretti. Ârif'im ağladığı zaman, kayınpederim parmağını ağzına koyar, büyüdüğünde zamânındaki evliyânın bir tânesi olacağını söylerdi." diye konuşunca, oradaki kadınlar söylediklerine pişmân olup, özür dilediler.

Ârif Çelebi'nin Kur'ân-ı kerîm hocası anlattı: "Sultan Veled, oğlu Ârif'e son derece hürmet ve tâzimde bulunurdu. Onu hiç incitmez, bütün arzularını yerine getirirdi. Ârif Çelebi ne zaman babasının meclisine gelse, babası hemen ayağa kalkıp, mihrâbdaki yerini ona verirdi. Bir gün haddi aşarak: "Efendim! Ârif Çelebi daha küçüktür. Küçük bir çocuğa bu kadar iltifât etmeniz, tevâzu göstermeniz uygun mudur?" diye sordum. Sultan Veled, bu sözlerimi sükûnetle dinledikten sonra buyurdu ki: "Oğluma olan tevâzu ve hürmetim, babam Mevlânâ hazretlerinedir. Ârif'in yürüyüşü, yerinde hareketleri, sükûnetleri, oturup dinlenmeleri, ahlâkı, hâlleri hep babama benzemektedir. Elimde olmayarak ona tâzimde bulunuyorum. Babamın sağlığında o, süt emen çocuktur. Şâyet büyük olsaydı, bu hareketleri babamdan görüp öğrendi derdik. Görüldüğü gibi, onun hâl ve hareketleri, babamın tasarrufları ile olduğu meydandadır. Onu görünce, babam hatırıma geliyor. İşte ona olan hürmetimin sebebi budur."

Sultan Veled'in kerîmesi (kızı) anlattı: "Bir gün babam ile oturuyorduk. Bir ara babamın hizmeti için kardeşim Ârif Çelebi içeri girdi. Fakat içerde fazla durmayıp, dışarı çıktı. O gidince, babam Sultan Veled buyurdu ki: "Sübhânallah! Babam Mevlânâ hazretlerinin hizmetlerinde çok bulundum. Bana, babamın bütün talebelerinin ve diğer kimselerin mânevî makamları gösterildi. Emîr Ârif'in makâmı gibi hiçbir makâma rastlamadım. Onun makâmının yüksekliğini anlamaktan âciz ve hayran kaldık. Onu gördüğüm zaman, kendimde bir başkalık, hâlimde bir değişiklik hissediyorum. Onun gibi bir velîye daha rastlamadım. Cenâb-ı Hak nazardan saklasın! Vâlidem

Fâtıma hâtun söze karışarak; "Mâdem ki, Ârif'in mertebesi bu kadar yüksektir, niçin talebelerinizden, dostlarınızdan gizli tutup söylemiyorsunuz?" dedi. Babam da; "Hased edip, nazarı değen kötü gözlü kimselerin çıkmasından korkuyorum." diye cevap verdi.

Sultan Veled, bir gün oğlu Ârif Çelebi'ye; "Evlâdım! Sen her nereye baksan, Mevlânâ'yı görür, Mevlânâ'dan bahsedersin. Küçük aklınla mârifetlerden, Allahü teâlânın zâtı ve sıfatlarına âit ince bilgilerden anlatırsın. Sen Mevlânâ'nın hâllerini ve makamlarını ve bu mârifetlerini nereden biliyorsun da, bize hiç tenezzül etmiyorsun?" diye sordu. Ârif Çelebi de; "Efendim! Ben o yüce zâtı, mânevî âlemde gördüm. O da bu fakîri gördü ve kendi kemâlâtını görebilecek gözün bağışlanmasına vesîle oldu." diye cevap verdi.

Lala Fahreddîn anlattı: "Arada sırada Ârif Çelebi'yi kucağıma alıp, Hüsâmeddîn Çelebi hazretlerinin evine giderdim. Hüsâmeddîn Çelebi, bizi hep kapıda karşılar, Ârif'i kucağına alarak odaya kadar götürürdü. Ona her türlü yiyeceklerden, nefis şerbetlerden ziyâfet çekerdi. Daha önceden alıp hazır ettiği güzel elbiseleri, kendi eliyle giydirdi. Gideceğimiz zaman da, onu omuzuna alıp eve kadar götürür ve; "Ah! Mümkün olsaydı da Ârif Çelebi'nin lalası olup hizmetiyle şerefledebilseydim. Zîrâ, onun nûrunun doğu ile batıyı kuşatacağını ve âleme ışık salacağını, makâmının çok yüce olacağını hocam Mevlânâ hazretleri haber verdiler. Ne mutlu o kimselere ki, Ârif Çelebi'nin hizmetiyle şereflezip, sevgilisi oluyorlar." diyerek, hasretini dile getirirdi."

Sultan Veled anlattı: "Ârif Çelebi, beş yaşlarında idi. Bir gün, başı ipe bağlı bir öküzün yularından tutmuş götürüyordu. Onu o hâlde görünce; "Ey Ârif, bu öküz de nedir? Onu nereye götürüyorsun?" dedim. Cevâbında; "Bu yular, filân beyin başına takılan yulardır. Çünkü Mevlânâ dergâhına dil uzatmaktadır." dedi. Çocuğun bu hâline güldüm, fakat üç gün sonra duyduk ki, o beyin evini yağma edip, başını kesmişler.

Ârif, yine bir gün toprakla oynuyordu. Bir müddet onu seyrettim. Toprağı mezar gibi balık sırtı yapıp, başlarına taş dikti. Ona; "Ârif bu nedir?" diye sordum. Cevâbında; "Bu, falanın kabridir." dedi. O gün, dediği gibi o kimse vefât etti.

Ârif Çelebi on iki yaşlarında idi. Birgün medresede dolaşırken, cübbesini yere serip; "Buyurun, cenâze namazını kılalım." dedi. Ben yine hayretle; "Bu kimin cenâzesidir?" diye sorduğumda; "Üstâdımız Hüsâmeddîn Çelebi'nin cenâzesidir!" dedi. O gün, Hüsâmeddîn Çelebi'nin bağda hastalandığı haberi geldi. Birkaç gün sonra da vefât etti.

Kendi yaşlarında bir çocuk, bize bir tas içinde keşkek yemeği getirmişti. Ârif Çelebi, verilen keşkeği oturup Besmele ile yemeğe başladı. Çocuk da başında bekliyor, onu seyrediyordu. Küçük tas içindeki keşkeği bitirip ağzını kapattı, boş tası, bekleyen çocuğa verdi ve; "Tasın kapağını aç da bir bak bakalım ne göreceksin?" dedi. Çocuk kapağı açınca, içinin keşkek dolu olduğunu hayretle gördü. Artık o çocuk, Ârif'ten hiç ayrılmaz oldu. Büyüyünce de, en sâdik talebeleri arasına girdi."

Ârif Çelebi, küçük yaştan îtibâren Kur'ân-ı kerîm, hadîs, tefsîr, fıkıh ilimlerini öğrenmeye, tasavvufda yükselmeye başladı. Kısa zamanda zâhirî ve bâtınî ilimlerde söz sâhibi olacak şekilde yetişti. Çok zekî, pek edebli idi. Her hâliyle Mevlânâ'ya benzerdi. Geceleri sabahlara

kadar ibâdet eder, boş yere hiç vakit geçirmezdi. Devamlı ilim öğrenmeye ve insanlara faydalı olmağa gayret ederdi. Çok heybetli idi. Görenlerde, korku ile karışık bir saygı hâsıl olurdu. Yanına beyler, emîrler, makâmı yüksek kimseler, âlimler, velîler gelir, sükût ederek onu dinlerlerdi. Herkesin mertebelerine göre konuşur, sözlerinin herkes tarafından anlaşılmasını sağlardı. Kimsenin kabahatini yüzüne vurmaz, sohbetlerinde ortaya konuşurdu. Mânevî derecesine göre herkes hissesini alırdı. Başkalarının kalblerindeki gizli bilgileri, sormak istedikleri suâlleri anladığını belli etmez, dolaylı yollardan suâllerin cevaplarını verirdi. İslâmiyeti yaymak, Ehl-i sünnet îtikâdını her tarafa duyurmak için çeşitli memleketlere gitti. Doğu Anadolu'yu, İran'ı, Âzerbaycan'ı gezdi. Her gittiği yerde İslâmiyetin güzelliğini, büyüklüğünü anlatıp, doğru ibâdet etmenin, ihlâslı olmanın, her işi Allah rızası için yapmanın ehemmiyetini îzâh ederdi. Geçtiği şehirlerdeki âlimler, onun sohbetlerine hayran kalırlar, ayrılırken şehir dışına kadar çıkarak, onu teşyî ederlerdi.

Bir defâsında Tebrîz'e gitmek üzere yola çıktı. Yolda, Selçuklu sultânının vâlilerinden birinin oğlu olan Teoman Beyle karşılaştı. Teoman Bey, görünüşü insana huzur veren nûr yüzlü bu kimseye yakınlık göstererek, kim olduğunu ve nereye gittiğini sordu. O da, Mevlânâ hazretlerinin torunu olduğunu ve Tebrîz'e gittiğini söyleyince, Teoman Bey çok sevindi ve kendisinin de Tebrîz'e gittiğini bildirdi. Kabûl ederse berâber gidebileceklerini ve kendisine yol boyunca hizmet etmekle şereflenmek istediğini de ayrıca bildirdi.

Ârif Çelebi'nin, sohbet ederek giderlerken, Teoman Beyin elinde bulunan doğana gözü takıldı. Teoman Beyden doğanı istedi. O da kafesten çıkarıp teslim etti. Ârif Çelebi, doğanın ayaklarını çözüp salıverdi. Hürriyete kavuşan doğan uçup gözden kayboldu. Teoman Bey, şaşırılmış bir hâlde doğanın arkasından bakakaldı. Bir müddet Mevlânâ hazretlerinin torunu olan Ârif Çelebi'ye ses çıkaramadıysa da, dayanamıyarak konuşmaya başladı: "Efendim! Bu doğan öyle bir doğan idi ki, ava gönderip de eli boş döndüğü hiç olmamıştı. Böyle bir doğanı bulmak ve ele geçirmek için neler çektim, ne masraflar yaptım. Bu doğanın misli yok idi. Sonra bunu, Tebrîz'de bulunan pâdişâh Gâzan Hâna hediye edecektim. Kimbilir bana ne kadar çok bahşişler verecekti. Üstelik, bir adamımla, ona bir doğan getireceğimi de bildirmiştim. Şimdi ben ne cevap vereceğim?" gibi teessürünü bildiren birçok sözler sarfetti. Sanki bu sözleri bekliyormuş gibi sükûnetle dinleyen Ârif Çelebi hazretleri, tebessüm ederek buyurdular ki: "Ey Teoman Bey! Bir doğan için insan bu kadar üzülür mü? Asıl üzülmeyecek hâl, Allahü teâlâyâ karşı yaptığımız hatâ ve kusûrlar, işlediğimiz günahlar ve isyânlardır. Mâdem ki, doğanın için bu kadar üzülüyorsunuz, çağıralım gelsin ister misin?" Teoman Bey; "Muhterem efendim! Eğer bu doğan tekrar elimize gelirse, ziyâdesiyle sevinirim. Ne kadar malım varsa, hepsini vermeye hazırım. Beni yeniden hayata kavuşturmuş gibi olursunuz" dedi. Bunun üzerine Ârif Çelebi; "Ey kıymetli doğan! Dedem Mevlânâ hazretlerinin hatırı için buraya gel!" diye seslendi. Bir ânda, kaybolan doğan, yükseklerden süzülerek Ârif Çelebi'nin omuzuna konuverdi. Omuzundan kuşu alıp Teoman Beye verince, Teoman Bey ne yapacağını şaşırdı. Ârif Çelebi'nin eline sarılıp öpmeye başladı. Orada, üzerinde bulunan iki bin altını ve yedeğinde bulunan en güzel atı, Ârif Çelebi'ye hediye etti. Teoman Bey, bu kerâmeti görünce, Ârif Çelebi'ye karşı muhabbeti pek ziyâdeleşti.

Uzun yolculuklardan sonra Tebrîz'e vardılar. Teoman Bey, Gâzan Hâna doğanı hediye edince, sultan, doğanı çok beğendi; otuz iyi cins at ve altmış bin altın ihsânda bulundu. Teoman bey bir fırsatını bulup, yolda geçen hâdiseyi Gâzan Hâna anlattı. Ârif Çelebi'nin İslâmiyete olan bağlılığını, geçtikleri şehirlerde insanlara emr-i mârûf yapmak, dîn-i İslâmî yaymak için nasıl

çırpındığını uzun uzun îzâh etti. Gâzan Hân, Ârif Çelebi'yi hiç görmediği hâlde, ona karşı kalbinde büyük bir muhabbet hâsıl oldu. Onu görmekle şereflenmek, sohbetiyle bereketlenmek için, çok sevdiği âlimlerden birkaçını onu dâvet etmek için vazifelendirdi. Ârif Çelebi de, bu nâzik dâvete karşılık verdi. Tebrîzli birçok âlimin ve velîlerin de bulunduğu dâvette, kalblere şifâ olan çok kıymetli sohbetlerde bulundu. Başta sultan olmak üzere, orada bulunanlar, bilgisinin derinliğine, Allahü teâlânın zâtına ve sıfatlarına âit mârifetlerinin üstünlüğüne hayran kaldılar. Ârif Çelebi'ye olan sevgileri, kat kat arttı. Oradan Konya'ya döndü.

Ârif Çelebi, bir gün dedesi Mevlânâ hazretlerinin türbesini ziyâret ederken, Emîr Hayran isminde bir velî yanına geldi. Onunla uzun uzun sohbet ettiler. Sohbet esnâsında, Emîr Hayran kalbinden; "Ârif Çelebi keşke sarığını bana verse de, bereketlensem." diye geçirdi. O ânda Ârif Çelebi, başından sarığını çıkararak, Emîr Hayran'ın başına koydu. Sonra da; "İnşâallah önümüzdeki bayramda yine buluşur, sohbet ederiz." dedi. Hakîkaten, bayramda yine buluşup sohbet ettiler.

Ârif Çelebi hazretleri, bir defâsında Sivas'a gitmişlerdi. Orada Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'yi çok seven Ahî Muhammed isminde biri vardı. Ahî Muhammed, o günlerde çok hasta olmasına rağmen, Ârif Çelebi'nin geldiğini işitince, başta Ârif Çelebi'yi ve Sivas'ın ileri gelen âlimlerini, velîlerini yemeğe dâvet etti. Yemekten sonra Ârif Çelebi, Allahü teâlânın emir ve yasaklarını bildiren, Cennet'i, Cehennem'i ve evliyânın hâllerini anlatan bir sohbe başladı. Sohbet esnâsında Ahî Muhammed kalbinden; "Âh, Ârif Çelebi hazretleri duâ etseler de, benim de hastalığım iyi olsa, şifâ bulsam." diye geçirdi. O ânda Ârif Çelebi, Ahî Muhammed'e dönerek; "Ey Ahî Muhammed! Merâk etme. Cenâb-ı Hak her şeye kâdirdir. Hastalığı veren de, şifâsını yaratan da O'dur. Allahü teâlâ sana şifâlar ihsân eylesin!" buyurdu. Bu sözlerden sonra, Ahî Muhammed vücûdunda bir değişme hissetti. Ağrıyan yerlerinin sızısı durdu ve Ârif Çelebi'nin duâsı bereketiyle şifâ buldu.

Ladik şehrinde, Kâdı Necmeddîn isminde biri vardı. Mevlânâ'yı çok sevdiğini ve onun yolunda olduğunu söylediler. Hattâ Ladik şehrinde, Mevlânâ'nın halîfesi bile oldu. Fakat, kendisinden ders almak için gelen talebelerin çokluğundan gurûra ve kibre kapıldı. Ârif Çelebi Ladik'e geldiğinde, Kâdı Necmeddîn, "Mevlânâ'nın talebelerinden olup da ziyâfet vermedi demesinler." diye onu dâvet etti. Yemekten sonra Ârif Çelebi, orada bulunanlarla sohbet etmeye başladı. Kâdı Necmeddîn ve ona uyan birkaç kimse, gizlice dışarı çıkıp, Ârif Çelebi'nin yaptığı sohbet ile aralarında alay etmeye başladılar. Onun hakkında dedikodu yaparak, lâyıkmayan hareketlerde bulundular. Bunları yaparken, Ârif Çelebi'nin, bu durumdan habersiz olduğunu sandılar. Bir ara içeri girdiklerinde, Ârif Çelebi onlara dikkatle baktı. Bu bakış ile, herbirinin başlarına bir ağrı saplandı. Öyle ki, Ârif Çelebi'ye olan düşmanlıkları çoğaldıkça, ağrıları da fazlalaşıyor, kinleri azaldıkça ağrıları da azalıyordu. Ağrıları öyle dayanılmaz hâle geldi ki, ne yapacaklarını şaşırıldılar. Sonunda, "Allahü teâlânın evliyâsına olan düşmanlığın, kendi zararlarına olacağını" anladılar. Kalblerindeki kin ve düşmanlığı muhabbete çevirmek mecburiyetinde kaldıkları ân, başlarındaki ağrı geçti. Ârif Çelebi'yi çok severek hastalıktan kurtuldukları gibi, onun iltifâtlarına da kavuştular.

Emîr Bey Abgiri anlattı: "Kardeşim Mecdüddîn ve Ahî Muzafferuddîn ile anlaşıp, kimyâ ilmini öğrenmeye karar verdik. Bu anlaşmamızı da kimseye söylemeyeceğimize söz verdik. Birgün bu arkadaşlarımla Konya'ya geldik. Önce Mevlânâ hazretlerini ziyâret etmeye gittik. Biz türbenin

kenarında dururken, içeriden Ârif Çelebi çıkıp yanımıza geldi. Hepimize dikkatle baktığında, onun heybetinden aklımız gidecek sandık. Sonra Ahî Muzafferüddîn'in yakasından tutarak; "Ey Muzaffer! Eğer kimyâ ilminde başarılı olmak istiyorsan, zirâat ile meşgûl ol. Eğer kimyâ ilmini istersen, Mevlânâ hazretlerinin ve cenâb-ı Hakkın evliyâsının muhabbetini kazan." buyurdu ve tekrar içeri girdi. Hepimiz şaşırılmıştık. Muzafferüddîn söz dinledi, zirâat işleriyle meşgûl oldu. Kısa zamanda servet sâhibi oldu. Bizler de başka işler bularak, o düşündüğümüzden vazgeçtik."

Ârif Çelebi'yi sevenlerden biri anlattı: "Bir kurban bayramı arefesi idi. Sultâniye şehrinde bir medresede, o gün kuşluk vakti, Ârif Çelebi hazretleri kaylûle yaparak istirahat ediyordu. Bir ara uykusunun arasında; "Yapmayınız!" diyerek doğruldu ve tekrar uyudu. Bir müddet sonra uyandığında; "Efendim uykunuz arasında doğrulup, "Yapmayınız!" diye konuştunuz. Acabâ hikmeti nedir?" diye sordular. Cevâbında; "Konya'da bulunan talebelerimizden Nâsirüddîn ile Şücâeddîn, babamın türbesi yakınında münâkaşa ediyorlardı. Onları, münâkaşa ederek birbirlerinin kalblerini kırmamaları için îkâz ettim. Ben onlara böyle söylerken, yanlarından geçmekte olan iki erkek ile bir kadın da beni orada gördüler." buyurdu. Konya'ya geldiğimizde, Nâsirüddîn'e; "Siz arefe günü ne yaptınız?" diye sorduk. O da; "Şücâeddîn bana uygun olmayan bir söz söyledi. Onu bu sözden men edince, aramızda bir münâkaşa başladı. O sırada hocamız Ârif Çelebi hazretlerinin yanımıza gelip bize; "Yapmayınız!" sözü ile münâkaşayı kestik ve utanıp barıştık." dedi. Bu hâdiseler olurken yanlarından geçen erkekler ve kadın ise; "Biz, Ârif Çelebi'yi orada hem gördük, hem de sesini işittik." dediler.

Ârif Çelebi'yi sevenlerden Kerîmüddîn anlattı: "Ârif Çelebi, bir gün kaleye gitmek istedi. Hemen kale muhâfızına haber verdik. Muhâfız ve yardımcıları hazırlanıp, Ârif Çelebi'yi hürmetle karşıladılar. Ârif Çelebi uygun bir yerde oturup sohbet etmeye başladılar. Sohbet esnâsında, kale muhâfızı kalbinden; "Ârif Çelebi hazretlerine ne ikrâm etsem ki, bostan tarlasına kavunları da yeni ekmiştim. Keşke daha önce ekseydim, şimdiye kadar biter, olgunlaşır." gibi şeyler geçirdi. Bu sırada Ârif Çelebi, muhâfıza dönerek; "Bize kavun ikrâm etmeyecek misiniz? dedi. Muhâfız da; "Efendim! Ben de şimdi bunu düşünüyordum. Fakat kavunun çekirdeklerini yeni ekmiştim, daha çıkmamıştır bile" dedi. Ârif Çelebi ise tekrar; "Siz gidiniz, misâfirlerinize kavun ikrâm ediniz." buyurunca, muhâfız; "Bunda bir hikmet olsa gerektir." diyerek bostana girdi. Kavunların ekildiği yere varınca, hayretinden aklı gidecek gibi oldu. Yeni diktiği çekirdekler, yetişmiş, kavunlar meydana gelmiş ve olgunlaşmıştı. Hemen en olgunlarından birkaç tâne alıp götürdü. Kesip, ikrâm etti. Bu hâdiseye, orada bulunanlar da hayret etti. Kale muhâfızı Emîr Necmeddîn kalbinden; "Acabâ şimdi Ârif Çelebi'nin bu kerâmeti gibi kerâmet gösterebilen var mıdır?" diye düşünüyordu. Ârif Çelebi, bu kerâmetini görüp hayret edenlere karşı da; "Allahü teâlâ, hazret-i Meryem için kuru hurma ağacından tâze hurma yarattı. Cenâb-ı Hakk'a, bir dostunun hâtırı için birkaç kavun yaratmak zor değildir. Bunda hayret edecek bir şey yoktur." buyurdu. Sohbet bittikten sonra, Ârif Çelebi evine döndü. Orada olanlar, muhâfızla birlikte bostana gittiler. Bostana geldiklerinde, tohumların daha yeni çimlenmekte olduğunu ve yaprakların çıkmaya başladığını gördüler. Hepsinin de Ârif Çelebi'ye olan bağlılıkları arttı. Ona kalblerinde daha çok muhabbet beslediler."

Ârif Çelebi, Konya'nın Akşehir kazâsına dostlarını ziyârete gitmişti. Akşehir'de her gün sohbetler ederek, birkaç gün geçirmişti. Şehrin hâkimi olan İzzeddîn ismindeki kimse düşündü ki; "Akşehir'in yedisinden yetmişine herkes, Ârif Çelebi'ye pek fazla muhabbet besliyorlar. Ola ki

tarafımdan, onun hoşuna gitmeyen bir hareket meydana gelir de kalbi kırılır. Bu durum ise bizim mahvolmamız demektir. En iyisi, Ârif Çelebi'yi uygun bir şekilde Konya'ya göndermek lâzım." Hâkim İzzeddîn, bu düşünce ile evinden çıktı. Atına binmiş giderken, yolda Ârif Çelebi'ye rastladı. İzzeddîn daha bir şey söylemeden, Ârif Çelebi; "Ey İzzeddîn! Bâzı dostlarımız bizi Akşehir'den göndermek isterler. Sanırım ki, biz daha buradan ayrılmadan, onlar tekrar yalvarıp yakararak kalmamızı isterler. Fakat artık iş işten geçmiştir. Onların tekliflerini red ederiz. Bir daha da Akşehir'e gelmeyiz ve ebedî olarak pişmân olurlar." dedi. Bunları ter dökerek dinleyen Hâkim İzzeddîn, atından aşağı atladı ve Ârif Çelebi'nin ellerini öpmek için sarıldı, suçunu îtirâf etti. Bundan sonra, Ârif Çelebi'yi en çok sevenlerden ve ona en bağlı talebelerinden oldu.

Ladik şehrinde Nâzıroğlu isminde bir Emîrzâde vardı. Şehrin ileri gelenlerinden bâzıları Emîrzâdeye; "Hepimiz Ârif Çelebi'ye talebe olmakla şereflendik. Allahü teâlânın velî kullarına talebe olmak bulunmaz nîmettir. Onlar ki, vefât ânında şeytânı kovalarlar, âhirette şefâat edip kurtarılır. Gel sen de onun talebesi ol ve kurtul!" dediler. Emîrzâde de; "Elbet ben de talebesi olmak isterim. Fakat bir şartım var, o da; bana duâ edip, cenâb-ı Hak bir çocuk ihsân ederse, talebe olurum. Yoksa talebesi olmam." dedi. Ertesi gün Emîrzâde, sabahın erken saatlerinde hamama gitmek için evinden çıktı. Yol üzerinde durmakta olan birini gördü. Yanına yaklaşırken; "Acabâ bu saatte yol üzerinde bekleyen kimdir? Yoksa sarhoş falan mıdır?" diye düşünüyordu. Yanına geldiğinde, o kimsenin Ârif Çelebi hazretleri olduğunu görünce şaşırıp, öyle düşündüğüne pişmân oldu ve ellerini öpmek için eğildi. Ârif Çelebi ise; "Düşüncelerinde yanılıyorsun Emîrzâde! Ben sarhoş değilim. Bu erken saatte burada olmamın sebebi ise, senin kurtuluşuna vesîle olmak içindir. Al bu gül demetini evine git! Allahü teâlâ sana hayırlı evlât ihsân eylesin." buyurdu. Emîrzâde, Ârif Çelebi'nin ellerini öptükten sonra, gül demetini alarak evine gitti. Bir sene kadar sonra bir erkek evlâdı oldu. Emîrzâde de Ârif Çelebi hazretlerine gelerek, hizmetiyle şereflendi ve onun en kıymetli talebelerinden, keşif ve kerâmet sâhibi bir kimse oldu.

Ârif Çelebi, 1319 (H.719) senesinde, Aksaray ilçesine dostlarını ve talebelerini ziyârete gitti. Bir gece rüyâsında, peşpeşe aralıksız birkaç defâ âh ederek, bir müddet ağladı. Orada bulunan dostları, bunu öğrendiler ve kendisine, ağlamasının hikmetini sordular. O da; "Rüyâmda bir köşkte oturmuş, penceresinden güzel bir bahçeyi seyrediyordum. O bahçenin güzelliğini anlatmak mümkün değildir. Zîrâ onu anlatacak diller ve yazacak kalemler âciz kalır. Bahçeyi seyrederken, orada dedem Mevlânâ hazretlerini gördüm. Bana mübârek eliyle işâret ederek; "Ey Ârif! Gel, bundan sonra bize gel. Artık orada kalman yeter!" dedi ve gözden kayboldu. İşte, dedeme olan hasretim sebebiyle ağladım. Her geçen gün âhirete gitme arzum çoğalmaktadır." dedi. Sonra Konya'ya dönmek için yola çıktı. Konya'ya geldiğinden iki gün sonra, Cumâ idi. Güneş doğduktan sonra dışarı çıkıp, güneşe doğru döndü ve bâzı sözler söyleyip kasîdeler okudu. Sonra talebelerine dönerek; "Kardeşlerim! Artık gitme zamânım yaklaştı. Zîrâ her nefeste sesler geliyor. Sizlere vedâ ediyor, Allahü teâlâyâ emânet ediyorum." buyurdu. Evine girip yatağına yattı. Bir hafta hasta yattıktan sonra, ertesi Cumâ günü kalktılar. Şu ânda medfun bulunduğu yere gelip, orayı işâret ederek; "Beni buraya defnediniz." buyurarak vasiyet etti. Tekrar istirahatata çekilerek, günlerce hasta yattı. Hastalığının yirmi beşinci gecesinde zelzele oldu. Bâzı binâlar yıkıldı. İki gün sonra da, Salı günü ikindi vaktine yakın, "Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah" diyerek son nefesini verdi ve sevdiklerine kavuştu.

ER KİŞİ NİYETİNE

Ârif Çelebi, bir gün dedesi Mevlânâ'nın türbesini ziyâret ettikten sonra, talebe ve dostlarıyla birlikte orada cenâze namazı kılınan musallâ taşının yanına geldiler. Ârif, cübbesini çıkararak musallâ taşının üzerine koydu. "Gâib er kişi niyetine, cenâze namazına buyurun!" diyerek, cenâze namazı kıldırdı. Sonra da; "Dostlarım! Gâzan Hân vefât etti. Onun cenâze namazını kıldık." dedi. Dostları ve talebeleri, o târihi bir yere kaydettiler. Tebrîz'den gelen tüccarlara sordular. Onlardan, Gâzan Hânın kaydettikleri târihte vefât ettiğini öğrenince, Ârif Çelebi'nin büyüklüğünü bir kere daha anladılar.

HATÂ VE KUSÛR

Bir ara Ladik'de kuraklık oldu. Yağmur yağmadığı için otlar kurudu, ekinler mahsûl vermedi. Topraklar susuzluktan çatladı, hayvanlar yiyecek bir şey bulamadı. Ladikliler defâlarca yağmur duâsına çıktılarsa da, yağmur yağmadı. Sonunda Ulu Ârif Çelebi hazretlerine bir heyet göndererek, Ladik'e dâvet ettiler. Ladik'te büyük bir meydana toplanıp, durumlarını arz ettiler. Ârif Çelebi de; "Her şeyi yaratan Allahü teâlâdır. Kimbilir hangi hatâ ve kusûrlarımız sebebiyle bu durumlara düştük. Hepimizin tövbe ve istigfâr etmesi lâzım. İbâdetlerimizi doğru olarak yapıp, günahlardan şiddetle kaçınmalıyız. Haram yemeyip çocuklarımıza, helâli, haramı ve farzları öğretmeliyiz." buyurdu. Sonra halkın toplu olduğu meydandan uzak tenhâ bir yerde, ellerini açarak duâ etmeye başladı. Henüz duâsını bitirmemişti ki, gökyüzünde yağmur bulutları birikmeye başladı. Yavaş yavaş yağıyordu. Bu hâl, günlerce devâm etti. Her taraf suya kandı. Herkes Ârif Çelebi'ye duâ ettiler.

1) *Menâkıb-ül-Ârifîn*; c.2, s.819

2) *Risâle-i Sipahsalar*; s.150

3) *İslâm Âlimleri Ansiklopedisi*; c.11, s.153